

Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet

Ert tjänsteställe, handläggare
Helena Storbjörk Windahl

Ert datum
2024-02-16

Er beteckning
LI2024/00248

Vårt tjänsteställe, handläggare
HKV FST JUR Agneta Stenborg,
agneta.stenborg@mil.se

Vårt föregående datum

Vår föregående beteckning

Försvarsmaktens remissvar över betänkande SOU 2024:8 Livsmedelsberedskap för en ny tid.

Försvarsmakten har tagit del av betänkande och lämnar följande yttrande.

Eftersom det nu aktuella betänkandet både hänvisar till och utgår ifrån flera förslag i utredningen om en nationell samordning av försörjningsberedskapen vill Försvarsmakten inledningsvis erinra om att myndigheten hade mycket omfattande synpunkter, som alltså är gällande och även har bäring på detta betänkande, i sitt remissvar över betänkandet En modell för svensk försörjningsberedskap (SOU 2023:50), *se bilaga*.

Försvarsmakten kommer nedan inledningsvis ta upp mer generella synpunkter som omfattar flera av utredningens förslag. Avslutningsvis ges ytterligare synpunkter avseende särskilt angivna avsnitt i betänkandet.

Generella synpunkter

Försvarsmakten anser att det är nödvändigt att livsmedelsberedskapen utgår från totalförsvarets behov, att Sverige är Natoallierad samt är anpassad till förutsättningarna vid höjd beredskap och ytterst krig. Utredningen har inte i tillräckligt utsträckning utgått från och beaktat dessa förutsättningar i sina analyser och förslag.

(AST)

Försvarsmakten och det militära försvaret är i en allt ökande grad beroende av stöd från det civila samhället för att kunna lösa sin uppgift att försvara Sverige och allierade stater mot ett väpnat angrepp. Ett av Försvarsmaktens prioriterade områden utifrån den operativa planeringen är livsmedels- och dricksvattenförsörjning.

Försvarsmakten understryker att det civila försvarets förmåga inte bara är en del i den svenska totalförsvärsförmågan utan en del i hela Natos kollektiva försvar. Den svenska förmågan att kunna stödja andra allierade, bland annat genom värdlandsstöd, är avgörande för att alliansen ska kunna genomföra militära operationer i det operationsområde som Sverige ingår i. Sverige förväntas kunna upplåta territorium, bl.a. för att utgöra ett uppmarsch- och basområde för allierades stridskrafter samt för att kunna tillhandahålla försörjnings- och transisteringsområden. Vikten av detta har även lyfts i Försvarsberedningens rapporter.

Totalförsvaret - ett sammanhängande system

Försvarsmakten har vid upprepade tillfällen påtalat vikten av att totalförsvaret ses som ett sammanhängande system och att hänsyn tas till all totalförsvärs- och beredskapslagstiftning samt till befintlig sak- och sektorsspecifik lagstiftning, inklusive myndigheters instruktioner, som är av betydelse.¹ Bland annat framförde Försvarsmakten i remissyttrandet över utredningen Struktur för ökad motståndskraft att det är av stor vikt att försörjningsfrågorna utreds ur ett övergripande totalförsvärsperspektiv, så att frågorna utreds i ett sammanhang eftersom lagstiftningen på området är komplex och sammanflätad. Försvarsmakten underströk då vikten av att kommande utredningar omfattar frågor inom försörjningsområdet i alla beredskapsnivåer och att såväl mandat som försörjningslagstiftningen i stort, inklusive totalförsvärs- och beredskapslagstiftningen, beaktas.

Försvarsmakten ser även att det finns stort behov av att beakta andra pågående, eller nyligen avslutade, statliga utredningar som kan påverka förslagen i denna utredning, till exempel utredningen om kommuner och regioners grundläggande ansvar inför och under fredstida kriser och höjd beredskap samt införlivandet av NIS2- och CER-direktiven i vår nationella lagstiftning.

De civilområdesansvariga länsstyrelsernas roll i livsmedelsberedskapen

Försvarsmakten noterar att utredningen beskriver och beaktar länsstyrelsernas roll och ansvar i sammanhanget men egentligen knappt berör vilket ansvar de

¹ Exempelvis Försvarsmaktens remissyttrande Struktur för ökad motståndskraft (SOU 2021:25), 2021-06-10, FM2021-8946:2, s. 2 och Försvarsmaktens synpunkter på förslag på ny struktur för ledning och samordning av det civila försvaret, 2022-03-09, FM2022-8946:4, s. 1 och 2 samt Försvarsmaktens bilagerade remissvar på betänkandet En modell för svensk försörjningsberedskap (SOU 2023:50)

civilområdesansvariga länsstyrelserna har. I enlighet med förordningen (2022:525) om civilområdesansvariga länsstyrelser ska dessa länsstyrelser samordna den civila delen av värdlandsstödet, vilket innebär att de koordinerar de civila aktörernas stöd till det militära försvaret på regional nivå för att största möjliga försvarseffekt uppnås. Försvarsmakten menar att det därför inte kan uteslutas att de civilområdesansvariga länsstyrelserna borde ha någon form av roll även i livsmedelsberedskapen, i vart fall under höjd beredskap och i krig.

1.1 Förslag till lag om livsmedelsberedskap

Försvarsmakten anser att den föreslagna generella bestämmelsen i 1 kap. 3 § lag om livsmedelsberedskap om förhållandet till annan lagstiftning och den föreslagna undantagsbestämmelsen i 2 kap. 3 § andra stycket lagen om livsmedelsberedskap att kommuners ansvar att vidta lämpliga åtgärder och samverka i nödvändig utsträckning inte gäller de kommuner som bedriver verksamhet enligt 3 kap. 3 § lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap är bra och nödvändiga. Försvarsmakten kan dock inte överblicka om de är tillräckliga för att det inte ska uppkomma oklarheter i sammanhanget. Till exempel i förhållande till andra aktörers mandat och ansvar, i synnerhet under höjd beredskap.

Befolkningens behov - 12.2.1 Livsmedelsberedskap är en verksamhet och 13.3 Kommuner ska få ett ansvar för lokal livsmedelsberedskap

Utredningen anger att de med livsmedelsberedskap avser verksamhet som syftar till att upprätthålla den livsmedelsförsörjning som är nödvändig för befolkningens överlevnad, för att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna eller för att bidra till det militära försvarets förmåga. Vidare anges att definitionen av livsmedelsberedskap knyter an till definitionen av såväl civilt försvar som försörjningsberedskap. Därefter anges att det särskilda målet för livsmedelsberedskapen ska vara att säkerställa att hela befolkningen över tid har tillgång till nödvändiga livsmedel vid en allvarlig störning eller en överhängande risk för en allvarlig störning i livsmedelsförsörjningen.

Utredningen föreslår sedan att kommunerna får ansvar för vissa uppgifter i lagen om livsmedelsberedskap som omfattar befolkningen som är folkbokförd i kommunen och inte de som endast tillfälligt vistas där. Utredningen uttalar tydligt att avsikten med bestämmelserna om kommunens uppgifter inte är att kommuner ska ha ett ansvar att införskaffa livsmedel till befolkningen i kommunen.

Gällande begreppet befolkningen i kommunen anser utredningen att utländska styrkor och utländsk civil personal inte ska anses omfattas av begreppet befolkningen i kommunen, detta mot bakgrund av att utländsk militär personal som befinner sig i Sverige på grund av försvarssamarbeten har en särställning genom att de på grund av anställning vid utländsk försvarsmakt befinner sig i Sverige. Det är den utländska arbetsgivaren som är ansvarig för

anställningsvillkoren. Det får anses rimligt att tillgången till livsmedel för dessa personer säkerställs av den utländska arbetsgivaren.

Försvarsmakten bedömer att denna argumentation och avgränsning till befolkningen i kommunen innebär att den föreslagna lagstiftningen inte omhändertar totalförsvarets, eller Sveriges, samlade behov av livsmedelsberedskap. Myndigheten ställer sig därmed frågande till hur samtliga behov, inklusive behoven för utländska militära förband, ska omhändertas.

Försvarsmakten anser att detta är problematiskt då Sverige som Natoallierad och utifrån de nya förutsättningar som detta medför, bland annat utifrån förmågan till värdlandsstöd, behöver en livsmedelsberedskap som även tar höjd för övriga som kan komma att vistas i Sverige t.ex. utländsk militär personal. Det är av stor vikt att livsmedelsberedskapen hänger ihop med och anpassas till totalförvarsplaneringen, att den utgår från den operativa försvarsplaneringen och planeringen för värdlandsstöd. Detta är av betydelse inte bara vid höjd beredskap och krig utan även vid fredstida operationer och övningar.

15.4 Skydd mot sabotage och skadegörelse måste stärkas

För att minimera riskerna för överlappande reglering anser Försvarsmakten att man behöver se över förhållandet mellan Livsmedelsverkets föreskriftsrätt i 16 § livsmedelsförordningen (2006:813) och eventuella tillkommande krav på samhällsviktig verksamhet när NIS2- och CER-direktiven införlivas i vår nationella lagstiftning samt förhållandet till säkerhetsskyddslagstiftningen inklusive befintliga föreskrifter innan Livsmedelsverket ges i uppdrag att ta fram föreskrifter om skydd för sabotage och skadegörelse för vissa verksamheter inom livsmedelsförsörjningen.

16.3 Beredskapslagring

Försvarsmakten vill i sammanhanget påtala att beredskapslagring endast är en sorts försörjningsrelaterad åtgärd men att samhället använder sig av samtliga verktyg och metoder, vilket även behöver inkludera fullmakts- och beredskapslagstiftningen. Dessutom behöver det analyseras och redas ut hur fullmakts- och beredskapslagstiftningen ska samverka med t.ex. upphandlingslagstiftningen. I detta finns det både generella och principiella frågeställningar och Försvarsmakten anser därför att de olika frågeställningar utredningen ser framför sig om upphandlingsförfarande och närmare villkor för beredskapslagring inte enbart bör avgöras av Jordbruksverket.

I beredningen av detta ärende har deltagit Anna-Carin Ljungberg, FST JUR, Anna-Karin Lönnheden, FST JUR, Robin Pettersson, FST STÖD LOG, Johan Bjenning, FST STÖD KOMMERS och Lena Bäck, FST STÖD GL.

Detta remissvar har beslutats av chefsjurist Carin Bratt. I den slutliga handläggningen har dessutom ställföreträdande chefsjurist Helene Arango Magnusson, stabschef Hampe Klein och Katarina Johansson, FST STRA PLAN Tf, deltagit och som föredragande försvarsjurist Agneta Stenborg.

Bratt, Carin

Chefsjurist

Handlingen är fastställd i Försvarsmaktens elektroniska dokument- och ärendehanteringssystem.

Bilagor

1. Försvarsmaktens remissvar över betänkandet En modell för svensk försörjningsberedskap (SOU 2023:50) (FM2023-28100:2)

Sändlista

Regeringskansliet (Landsbygds- och infrastrukturdepartementet)

Inom Försvarsmakten

HKV FST STRA PLAN Tf

FST STÖD LOG

FST STÖD KOMMERS

FST STÖD GL